

VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „MOLINUKAS“

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Molinukas“

l. e. p. direktoriaus

2026 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. V-73

PIRMOSIOS PAGALBOS

SUTEIKIMO NUKENTĖJUSIAJAM INSTRUKCIJA Nr. 22

1. Nukentėjus darbuotojui dėl įvykusio nelaimingo atsitikimo, privaloma informuoti tiesioginį vadovą, iškviešti greitąją medicinos pagalbą.

2. Kiekvienas įstaigos darbuotojas privalo žinoti pirmosios medicininės pagalbos suteikimo būdus, kad sugebėtų kvalifikuotai suteikti pirmąją medicininę pagalbą nukentėjusiajam, kol atvyks medicinos darbuotojai.

3. Pirmoji pagalba – paprasčiausi tikslingi veiksmai ir būdai, kuriais, naudojant turimas medicinos ir kitokias priemones bei medžiagas, išsaugoma nukentėjusio gyvybė, sustabdomi sveikatai žalingi poveikiai. Pirmos medicininės pagalbos tikslas yra nutraukti žalojantį poveikį; atstatyti ar kompensuoti gyvybines funkcijas; stabilizuoti būklę, kol bus suteikta profesionali pagalba.

4. Jei yra keli sužeistieji, teikti pirmąją medicinos pagalbą reikia pradėti tam, kurį galima greičiau išgelbėti. Nereikia bėgti prie to kuris šaukia garsiausiai, būtina teikti pagalbą tam nukentėjusiajam, kuris tyli. Situaciją reikia vertinti pagal turimas galimybes. Pirmumo seka:

4.1. **neatidėliotini** – kvėpavimo sutrikimai, širdies darbo sutrikimai, arterinis kraujavimas. Nesuteikus pagalbos per keletą minučių, jie gali mirti. Tinkamai suteikus pirmąją medicinos pagalbą, jie galės laukti profesionalios med. pagalbos.

4.2. **skubūs** – kraujavimas iš stambių kraujagyslių, atviri kaulų lūžiai.

4.3. **galintys laukti** – kaulų lūžiai, sumušimai, nestiprus kraujavimas.

PIRMOJI PAGALBA SUSIŽEIDUS

5. Įvairūs mikroorganizmai gali patekti į žmogaus organizmą gana lengvai: su įkvepiamu oru, su užterštu vandeniu ar maistu, per pažeistą odą ar gleivinę. Taip pat jie gali patekti su krauju, limfa ar kitais organizmo skysčiais.

6. Į kiekvieną žaizdą lengvai gali patekti mikroorganizmai, esantys ant sužeidusio daikto, sužeistos odos, taip pat dulkėse, žemėse, ant pagalbą teikiančiojo rankų ir ant nešvarios tvarstomosios medžiagos.

7. Ypatingą dėmesį reikia skirti žemėmis užterštoms žaizdoms, kad būtų išvengta užkrėtimo stablige (tai sunki liga – daugeliu atvejų mirštama). Būtina skubiai kreiptis į gydytoją, kad šis suleistų serumo nuo stabligės.

8. Kad į žaizdą nepatektų užkratas, teikiantysis pirmąją pagalbą privalo švariai nusiplauti rankas (su muilu), o jeigu tai padaryti dėl kokių nors priežasčių nėra galimybių, tai pirštus reikia išsitepti jodu. Negalima liesti pačios žaizdos, net ir nuplautomis rankomis.

9. Teikiant pirmąją pagalbą, reikia griežtai laikytis šių taisyklių:

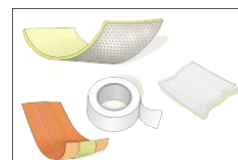
9.1. žaizdos negalima plauti vandeniu ir vaistais, tepti tepalais ar barstyti milteliais, kadangi šios priemonės trukdo žaizdai gyti, perneša nešvarumus nuo odos paviršiaus ant pačios žaizdos. Dėl to oda gali supūliuoti;

9.2. negalima šluostyti nuo žaizdos smėlio, žemių ir pan., nes tokiu būdu žaizdą užteršiančių medžiagų pašalinti nebus įmanoma, o tik bus giliau įtrinti nešvarumai ir labiau užkrėsta žaizda. Žaizdą išvalyti gali tik gydytojas;

9.3. iš žaizdos negalima šalinti kraujo krešulių, nes tai gali sukelti stiprų kraujavimą;

9.4. negalima žaizdos apvynioti izoliacine juosta.

10. Teikiant pirmąją pagalbą susižeidus, pirmiausia reikia išimti iš vaistinėės sterilios medžiagos tvarstį ir aprišti žaizdą.

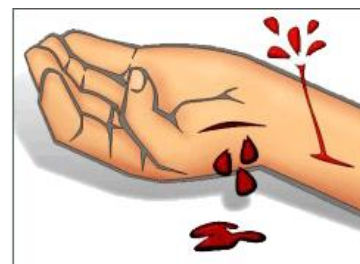
11. Jeigu dėl kurios nors priežasties sterilaus tvarsčio nėra, tai galima naudoti švarią nosinę, švarų skudurėlį. Ant tos skudurėlio vietos, kuri uždengia pačią žaizdą, pageidautina užlašinti kelis lašus jodo, kad susidarytų dėmė, didesnė už žaizdą, o po to skudurėlį uždėti ant žaizdos. Ypač naudinga taip naudoti jodą, kai žaizdos užterštos

PIRMOJI PAGALBA KRAUJUOJANT

12. Kraujavimas – kraujo netekimas pažeidus kraujagysles. Kraujavimas pavojingas. Nukraujavus gali sutrikti gyvybiškai svarbių organų veikla. Gali ištikti šokas. Netekęs daug kraujo žmogus gali mirti.

13. Kraujavimas būna:

▪ **Arterinis kraujavimas** – tai pulsuojanči trykštanti šviesiai raudono kraujo čiurkšlė. Kraujas trykšta pro pažeistą arterijos sienelę, nes į arterijas širdis pumpuoja kraują, susidaro kraujospūdis, o pulsuoja todėl, kad kiekvieną kartą širdžiai susitraukus, kraujospūdis padidėja, po to vėl sumažėja. Kraujas šviesus, nes perneša prisijungusį deguonį. Tai labai

pavoingas kraujavimas, nes jei pažeista stambesnė arterija, žmogus per kelias minutes, jam nesuteikus pirmosios pagalbos, gali mirtinai nukraujuoti.

- **Veninis kraujavimas** – tai plūstantis ar silpna srove tekantis (priklausomai nuo pažeistos veninės kraujagyslės dydžio) tamsiai raudonas kraujas. Dėl kraujo pasiskirstymo dideliame plote, veninėje sistemoje slėgis labai nedidelis, o tamsiai raudona spalva dėl to, kad kraujas atidavęs deguonį audiniams, o iš jų prisijungė anglies dvideginį.

- **Kapiliarinis kraujavimas** – negausus kraujavimas, kraujas teka, „rasoja“ iš pačių smulčiausių kraujagyslių (kapiliarų). Jis dažniausiai pasitaiko nubrozdinus odą. Šis kraujavimas nėra pavojingas, nes kraujas greitai sukreša ir kraujavimas per kelias minutes sustoja.

14. Kraujavimas dar skirstomas į:

- išorinį;
- vidinį (kraujuoja į vidines kūno ertmes).

15. Jei tai kapiliarinis kraujavimas – būtina uždėti sterilų tvarstį, o žaizdos kraštus patepti dezinfekuojančiais tirpalais, kad apsaugotume nuo mikroorganizmų patekimo į pačią žaizdą.

16. Jei tai arterinis kraujavimas – pirmą pagalbą būtina suteikti labai greitai. Būtina naudoti timpą ar iš audeklo pasidarytą varžtą užspaudžiant (suveržiant) ranką ar koją virš žaizdos. Varžtas turi užspausti kraujagyslę taip, kad žemiau žaizdos neapčiuoptume pulso, t. y., kad žemiau žaizdos nustotų tekėjęs kraujas. Pageidautina, kad varžtas būtų uždėtas toje vietoje, kur yra tik vienas kaulas, nes tada kraujagyslė geriau užspaudžiama, bet greitai veikiant tai nėra labai svarbu. Svarbiausia sustabdyti kraujavimą. Tarp odos ir varžto patartina padėti audinio skiautę, kad kiek įmanoma mažiau būtų traumuojami audiniai. Uždėjus varžtą, nepamiršti užfiksuoti laiko, kadangi audiniai be kraujotakos gali būti ne ilgiau kaip 2 valandas (o ypač karštą dieną), taip bus išvengta papildomų komplikacijų. Nukentėjusį būtina kuo skubiau transportuoti į gydymo įstaigą, kur jam bus suteikta kvalifikuota pagalba. Jei transportavimas trunka ilgiau kaip 2 valandas, būtina atleisti varžtą ir po 2-3 min. vėl sustabdyti kraujavimą bei atžymėti naują laiką. Esant šaltam orui, žgutą neatleidus galim laikyti ne ilgiau 1 valandos. Visiškai arterinis kraujavimas gali būti sustabdytas tik operuojant ligonį.

17. Jei tai veninis kraujavimas – būtina steriliu tvarsčiu užspausti žaizdą, prieš tai jos kraštus sutepus dezinfekuojančiu tirpalu (5% jodo ar briliantinės žalumos tirpalu), kad apsaugoti nuo infekcijos patekimo į žaizdą. Tvarstis turėtų būti spaudžiamasis – ant žaizdos dedamas sterilus tvarstis, virš jo marlės ar vatos kelių sluoksniųpaketas, po to sutvarstoma. Tik tokiu būdu bus sustabdytas veninis kraujavimas.

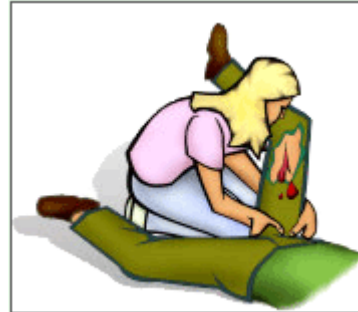
18. Jei įtariama, kad tai vidinis kraujavimas, žmogus kuo skubiau vežamas į artimiausią gydymo įstaigą, nes uždelsus gali mirtinai nukraujuoti. Realią medicinos pagalbą galima suteikti tik kuo skubiau operuojant ligonį.

19. Jei kraujavimas yra mišrus – derinti visus anksčiau minėtus pagalbos būdus ir kuo skubiau nukentėjusį žmogų transportuoti į gydymo įstaigą.

20. Sustabdžius kraujavimą reikia malšinti skausmą, duoti išgerti ar suleisti į raumenis skausmą malšinančių vaistų.

KRAUJAVIMO STABDYMO BŪDAI

21. **Galūnės pakėlimas** – naudojama, kai yra nestiprus kraujavimas iš galūnių ar kompleksiskai derinant su kitais kraujavimo stabdymo būdais. Ranka (stovint, sėdint, gulint) ar koja (gulint) pakeliama aukščiau širdies lygio. Dėl sumažėjusio spaudimo kraujavimas sumažėja ar visiškai sustoja.

Dėmesio! Esant gausesniam kraujavimui, iš stambiųjų galūnių venų, visada prieš pakeliant galūnę būtina užspausti žaizdą, kad į venas neprisiurbtų oro ir jis neužkimštų gyvybiškai svarbių kraujagyslių.

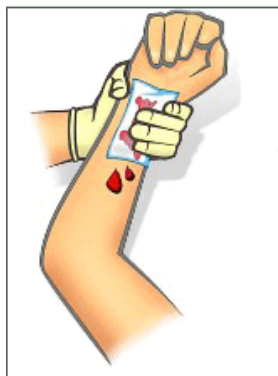
22. **Maksimalus galūnės sulenkimas** (rankos sulenkimas per alkūnės sąnarį ar kojos sulenkimas per kelio sąnarį, jei neįtaria lūžio). Naudojama kraujavimo stabdymo pradžioje, kai kraujuoja žemiau kelio ar alkūnės sąnario. Efektas geresnis į lenkiamą vietą įdėjus minkštą volelį. Visiškai sulenkus ranką per alkūnės sąnarį, kraujavimas sustoja arba sumažėja, jeigu sužeistas dilbis arba plaštaka, visiškai sulenkus koją per kelio sąnarį – pėdą per blauzdą.

23. **Užspaudžiant žaizdą** – (pirštais, kakle delno pagrindu, kirkšnyje krumpliais). Naudojama laikinai, kraujavimo stabdymo pradžioje, kol bus panaudoti kiti būdai, tačiau, kraujuojant iš kaklo ar kirkšinių arterijų, tai yra vienintelė galimybė padėti. Reikia nedelsiant užspausti ranka, tik akimirkai atleidus, ant žaizdos dėti didelį, standų, sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka, neatleidžiant, gulimoje padėtyje vežti medikams. Jei žaizda plati ar kraujuojantis plotas didelis, spaudžiama ta vieta (kraujagyslė), iš kurios kraujuoja stipriausiai.

Dėmesio! Siekiant išvengti žaizdos užkrėtimo, pačią žaizdą pirštais galima užspausti tik tada, kai kraujavimas stiprus ir gyvybei gresia pavojus.

24. **Užspaudžiant kraujagyslę aukščiau pažeidimo vietos** – (žasto viduryje iš vidinės pusės kišant 4 pirštus tarp bicepso ir žasto). Naudojama pradžioje, kai kraujuoja žemiau žasto vidurio. Užspausti galima ten, kur jaučiama virš kaulo einančios kraujagyslės pulsacija. Tai atlikti reikalingi įgūdžiai.

25. **Paprastu tvarščiu** – naudojama kapiliariniam ir silpnam veniniam kraujavimui stabdyti. Jei kraujavimas silpnas, pakelti galūnę, apnuoginti žaizdą, esant galimybei nuvalyti žaizdos kraštus, praplauti žaizdą, ant žaizdos uždėti sterilų tvarstį ir aprišti marle, skarele ar audinio atraizą. Tvarstant ir rišant mazgą stipriai nespauti, kad audiniuose nesutriktų kraujotaka, nerišti mazgo ant žaizdos, baigus tvarstyti, jei tvarstis permirksta krauju, galima ranka jį prispausti prie žaizdos ir palaikyti 5–10 minučių. Jei nenustoja kraujuoti, dėti spaudžiamą tvarstį.

26. **Spaudžiamuoju tvarščiu** – naudojama stipriam arteriniam ir veniniam kraujavimui stabdyti ar tuo atveju, kai paprastas tvarstis kraujavimo nesustabdo. Sužeistąjį reikia pasodinti ar paguldyti, užspausti žaizdą, galūnę pakelti, (galima med. skarele užveržti 1 mazgu apie 5 cm nuo žaizdos, kad laikinai sustabdyti kraujavimą), apnuoginti žaizdą prapjaunant ar atsmaukiant drabužius, išsiimti ir paruošti tvarstį, uždėti ant žaizdos ir stipriai apvynioti. Jeigu dar kraujuoja, dėti antrą. Jei ir šis nepadeda dėti suktuką (varžtą).

Dėmesio! Virš lūžio vietos dėti spaudžiamą tvarstį negalima, nes spaudžiant lūžgalius jie gali pažeisti aplinkinius audinius. Tokiu atveju reikia aukščiau lūžio dėti suktuką, o žaizdą sutvarstyti paprastu tvarščiu. Spaudžiamasis tvarstis yra geriausias kraujavimo stabdymo būdas, bet sutvarščius netaisyklingai, gali sutrikti aplinkinių audinių kraujotaka, todėl būtina nustatyti, ar audiniai arba galūnė žemiau sutvarstymo vietos nebąla, nemėlynuoja, nešąla, netirpsta.

27. **Panaudojant suktuką (varžtą).** Veržimui negalima naudoti siaurų priemonių, pvz., vielos ar virvutės. Ant spaudžiamųjų tvarščių, reikia dėti skarelę ir surišti vieną mazgą, po mazgu dėti pagaliuką ar kitą tvirtą pailgą daiktą, ir sukti tol, kol nustos kraujuoti, galus užfiksuoti, jei yra, nuimti žiedus ir apyrankes ir pažymėti uždėjimo laiką. Jis užrašomas nenusitrinančiu, nenusiplaunančiu rašikliu (jei jo nėra, rašoma sužeistojo krauju) ant sužeistojo kaktos ar kitoje aiškiai matomoje vietoje. Galūnę įtvirti, ją apšiltinti (galūnė turi būti pabalusi, neturi skaudėti, suktukas turi matytis, jo galai gerai užfiksuoti).

28. **Panaudojant timpą** – visada esant galūnės amputacijai ir ilgalaikio suspaudimo atveju (kai galūnė yra prispausta ir jos negalima greitai išlaisvinti, užspaustoje galūnėje gaminasi toksinai, kurie greitai išsisklaido po organizmą ir jį apnuodija) arba esant stipriam arteriniam kraujavimui, kai spaudžiamuoju tvarščiu kraujavimo sustabdyti nepavyksta. Kraujavimui stabdyti naudojama standartinė timpa. Jos funkciją gali atlikti diržas arba ne siauresnis kaip 4–5 cm į juostą susuktas audinys. Naudojant timpą, sužeistąjį reikia pasodinti ar paguldyti, timpą veržti 4–5 cm aukščiau žaizdos link širdies. Ant plono drabužio prispausti timpos galą, kita ranka patempti ir vynioti ją, kad viena vija per pusę dengtų ankstesnę viją, galą užfiksuoti, parašyti uždėjimo laiką. Jos negalima dėti ant sąnario, reikia veržti aukščiau jo. Timpą galima naudoti tik tokiu atveju, jei visi taikyti būdai kraujavimo nesustabdo. Negalima naudoti vielos, batų raištelių ir pan. Suveržtos galūnės negalima uždengti (timpa turi būti gerai matoma).

PIRMOJI PAGALBA ĮTARIANT VIDINĮ KRAUJAVIMĄ

29. Vidinio kraujavimo požymiai:

29.1 ryškus veido išbalimas;

29.2 silpnumas;

29.3 dažnas pulsas;

29.4 dusulys;

29.5 galvos svaigimas;

29.6 troškulys;

29.7 sąmonės netekimas.

30. Nuraminti nukentėjusįjį (pasakyti, kad jūs žinote, kaip jam padėti ir viskas bus gerai, paprašyti, kad sužeistasis pagal savo galimybes padėtų teikti pagalbą).

31. Suteikti reikalingą patogią padėtį – pasodinti, jei įtariamasis kraujavimas į krūtinės ląstą (dusina, pamėlsta oda, atsikosti krauju, sužeista krūtinė – žaizdą hermetizuoti), paguldyti, sulenkti kojas, jei įtariamasis kraujavimas į pilvo ertmę (skauda pilvą, sužeistas pilvas, buvo smūgis į pilvą).

32. Įtariamo kraujavimo vietoje dėti šaltį (kompresą ar šaltą daiktą).

33. Apkloti, kad nesusaltų.

34. Vystantis šokui, pakelti galūnes (išskyrus atvejį, kai sužeidžiama į pilvą), nuleisti galvą (jei galva nesusžeista).

35. Skubiai vežti į gydymo įstaigą.

ATSKIRI KRAUJAVIMO STABDYMO ATVEJAI

Galva:

Kraujavimo veido srityje stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranką.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimuoju padėtyje.

Kraujavimo iš nosies stabdymas

1. Pasodinti, nuraminti.
2. Galvą laikyti tiesiai, smakrą į priekį, kvėpuoti per burną.
3. Pirštais užspausti nosį.
4. Ant kaktos ir pakaušio dėti šaltą kompresą (pvz, šaltu vandeniu sudrėkintą audinį).
5. Laikyti užspaudus 5 min., jei atleidus kraujuoja, laikyti dar 5 min. Jei dar nesustoja, įkišti į išorinę nosies landą švamos vatos ar binto gabaliuką ir prispausti iš išorės.
6. Sausu skudurėliu ar bintu nuvalyti kraują nuo veido.
7. Transportuoti sėdimuoju padėtyje, jei negali sėdėti, stabilioje šoninėje padėtyje.

Dėmesio! Draudžiama kraujuojant iš nosies guldyti ant nugaros ar labai atlošti galvą, nes gali užspringti krauju, kraujo skonis gerklėje gali sukelti vėmimą.

Kraujavimo iš plaukuotosios galvos dalies stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje.

Kaklas:

Nedidelio kraujavimo iš kaklo minkštųjų audinių stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje. Rankos neatleisti.

Kraujavimo iš stambiųjų kaklo kraujagyslių stabdymas

1. Skubiai prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Tik akimirką atleidus ranką, ant žaizdos dėti didelį standų sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti. Spausti.

Krūtinė:

Išorinio kraujavimo iš krūtinės stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, spausti ranka.
4. Skubiai vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo į krūtinės ląstos ertmę stabdymas

1. Pasodinti.
2. Ant tos srities, kurioje galimas kraujavimas, dėti šaltą kompresą, pūslę su ledais ar šaltu vandeniu.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimoje padėtyje.

Pilvas:

Išorinio kraujavimo iš pilvo srities stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje.

Kraujavimo į pilvo ertmę stabdymas

1. Paguldyti.
2. Ant pilvo dėti šaltą kompresą, pūslę su ledais ar šaltu vandeniu.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje.

Ranka:

Kraujavimo iš pirštų ir plaštakos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.

3. Sužeistą ranką sulenkti per alkūnę arba pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, ant plaštakos dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Imobilizuoti. Jei sužeidimas didelis, vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo iš dilbio stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Sužeistą ranką sulenkti per alkūnę arba pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei ranka nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš alkūnės lenkmens ir žasto stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
3. Sužeistą ranką pakelti.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį, (spausti ranka, pakelti).
5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas trunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei ranka nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš pažasties stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, ant jo – standų ritinėlį, prispausti žastą prie sužeistojo krūtinės ir sutvarstyti.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimuoje padėtyje.

Kraujavimo iš peties stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą sėdimuoje padėtyje. Rankos neatleisti.

Koja:

Kraujavimo iš pėdos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.
3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Sužeistą koją sulenkti per kelį arba pakelti.

5. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
6. Jei sužeidimas didelis, imobilizuoti ir vežti į gydymo įstaigą.

Kraujavimo iš blauzdos stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.
3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Sužeistą koją sulenkti per kelį arba pakelti.
5. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
6. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
7. Imobilizuoti.
8. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 1–2 min., spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei koja nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš pakinklio ir šlaunies stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Paguldyti, koją pakelti.
3. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, sutvarstyti, prispausti ranka.
4. Jei kraujavimas nesustoja, dėti spaudžiamąjį tvarstį (spausti ranka, pakelti, sulenkti).
5. Jei kraujavimas vis tiek nesustoja, naudoti timpą.
6. Imobilizuoti.
7. Skubiai vežti į gydymo įstaigą. Jei transportavimas užtrunka ilgai, po 1 val. timpą atleisti 10–20 sekundžių, spaudžiant žaizdą.

Dėmesio! Jei koja nutraukta, timpos atleisti negalima.

Kraujavimo iš kirkšnies kraujagyslių stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos skubiai prispausti pirštus arba delną.
2. Tik akimirka atleidus, ant žaizdos dėti didelį stambų sterilų tvarstį ir vėl skubiai prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti. Spausti.

Kraujavimo iš tarpvietės ir sėdmenų stabdymas

1. Prie kraujuojančios vietos prispausti pirštus arba delną.
2. Ant žaizdos dėti sterilų tvarstį, prispausti ranka.
3. Skubiai vežti į gydymo įstaigą gulimoje padėtyje. Rankos neatleisti.

PIRMOJI PAGALBA NUDEGUS

36. Nudegimas gali būti dėl aukštos temperatūros (ugnies, karštų skysčių, garų, įkaitusių daiktų) poveikio, ultravioletiniai (saulės, kvarco lempos), jonizuojantys spinduliai, cheminės medžiagos, elektros srovė, žaibas.

37. Nudegimas gali būti išorinis (odos, akių) ir vidinis (stemplės, kvėpavimo takų).

38. Nudegimas pavojingas, nes:

- 38.1. stiprus skausmas, šokas;
- 38.2. gali atsirasti žaizdų, į organizmą patekti infekcija;
- 38.3. dėl nudegimo žmogus gali likti invalidas;
- 38.4. jei nudegimas didelis ir gilus, žmogus gali mirti.

39. Nudegimai būna keturių laipsnių:

39.1. pirmasis laipsnis – odos paraudimas (pvz., nudegimas saulėje);

39.2. antrasis laipsnis – pūslės (pvz., nusiplikus karštu vandeniu);

39.3. trečiasis laipsnis – pažeidžiami gilesni odos sluoksniai, atsiranda žaizdų;

39.4. ketvirtasis laipsnis – audinių suanglėjimas.

40. Esant nudegimams, reikia:

40.1. nudegusią vietą skubiai šaldykite (šaltu vandeniu 3-10 min.). Šaldykite nenutraukę drabužių nuo nudegusios kūno vietos;

40.2. apnuoginkite nudegusią vietą, uždenkite steriliu tvarsčiu, sutvarstykite;

40.3. malšinkite skausmą;

40.4. jeigu skausmas stiprus, nudegimas gilus, nudegė didelis odos plotas, veidas, akys, kvėpavimo takai, ryklė ir giliau, tarpvietė, pakilo kūno temperatūra, skubiai vykite, vežkite nukentėjusįjį į gydymo įstaigą;

40.5. nepradurkite pūslių;

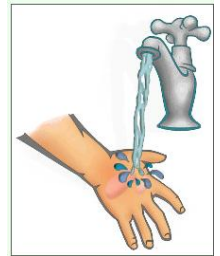
40.6. netepkite nudegusios vietos kremu, tepalu;

40.7. nedėkite ant nudegusios vietos ledo;

40.8. netvarstykite veido ir tarpvietės;

40.9. nudegus akis, visada reikia skubiai gausiai plauti tekančiu vandeniu (15-20 min.);

40.10. jei nežinote, kokia chemine medžiaga nusidegino, visada skubiai gausiai plaukite tekančiu vandeniu.

PIRMOJI PAGALBA NUDEGUS ELEKTROS SROVE, PAVEIKUS ŽAIBUI

41. Pirmiausia nutraukite elektros energijos tiekimą! Būkite atsargūs. Nesilieskite prie elektros šaltinio, nelieskite nukentėjusiojo, jei nesate įsitikinę, kad tai saugu.

42. Apnuoginkite nudegusią vietą, uždenkite steriliu tvarsčiu, sutvarstykite.

43. Malšinkite skausmą. Skubiai vykite ir vežkite nukentėjusįjį į gydymo įstaigą.

PIRMOJI PAGALBA NUŠALUS

44. Nušalimas – tai audinių pakenkimas veikiant žemai temperatūrai. Jis priklauso nuo aplinkos temperatūros, drėgmės, vėjuotumo, laiko. Veikiant šalčiui kūno dalis, siaurėja kraujagyslės, blogėja audinių mityba. Dažniausiai nušąla drabužiais neapdengtos kūno vietos: ausys, nosis, skruostai. Neretai nušąla ir tos kūno vietos, kurių dėl netinkamos aprangos būna sutrikusi kraujotaka – kojų ir rankų pirštai, pėdos.

45. Nušalimas pavojingas nes:

45.1. stiprus skausmas;

45.2. gali atsirasti žaizdų, į organizmą patekti infekcija.

46. Nušalimo laipsniai:

46.1. **pirmasis laipsnis** - nušalusi vieta pabalusi, atšildžius lieka rausva dėmė;

46.2. **antrasis laipsnis** - nušalusi vieta pabalusi, atšildžius atsiranda pūslių;

46.3. **trečiasis laipsnis** - nušalusi vieta pabalusi, pamėlusi ("marmurinė"), oda nepaslanki;

46.4. atšildžius atsiranda kraujingų pūslių, žaizdų;

46.5. **ketvirtasis laipsnis** - nušalusios kūno dalys, audiniai apmiršta.

47. I laipsnio nušalimas :

47.1. nušalusią kūno dalį atšildykite kambario temperatūros vandenyje (nosį, ausis, skruostus - kambario temperatūros aplinkoje);

47.2. duokite gerti karštos arbatos, kavos;

48. nušalusios vietos netrinkite, nekiškite į karštą vandenį. Jei šildant atsiranda pūslių, toliau nešildykite, pagalbą teikite tokią, kaip tuo atveju, kai yra II-IV laipsnio nušalimas.

48.1. duokite gerti karštos arbatos, kavos;

48.2. nušalusią vietą uždenkite steriliu tvarsčiu, sutvarstykite;

48.3. sutvarstytą kūno dalį susukite į minkštą storą audinį (pvz., antklodę, megztinį). Malšinkite skausmą;

48.4. skubiai vykite arba vežkite nukentėjusį į gydymo įstaigą.

PIRMOJI PAGALBA LŪŽUS KAULUI, IŠNIRUS, SUSITRENKUS IR PATEMPUS RAIŠČIUS

49. Veikiant didelei mechaninei jėgai, lūžta kaulai. Tai dažniausiai įvyksta autoavarijų metu, krintant, griūvant, ypač dažnai – žiemos metu, o taip pat sportuojant.

50. Kaulų lūžimai gali būti atviri (kai kaulo lūžgaliai, pažeidę aplinkinius audinius, išlenda į išorę), uždari - (kai kaulo lūžgaliai nepažeidžia aplinkinių audinių).

51. Lūžimai dar skirstomi į komplikuotus ir nekomplikuotus. Komplikuoti - kai pažeidžiami nervai ir kraujagyslės. Nekomplikuoti - kai lūžimas neturi poveikio aplinkiniams audiniams. Dažnai lūžtant kaulams atsiranda lūžgalių poslinkiai (dislokacija), kadangi dėl skausmo susitraukia prie kaulų skirtingose vietose besitvirtinantys raumenys ir sukelia galūnių deformacijas (galūnė gali sulinkti, sutrumpėti ir t.t.). Lūžgalių poslinkių rečiausiai pasitaiko vaikams.

52. Lūžio požymiai:

52.1. skausmas;

52.2. deformuota pažeistoji sritis (galūnė), nenatūrali jos padėtis, pakitęs ilgis;

52.3. galūnės judrumas neįprastoje vietoje.

52.4. patinimas lūžio vietoje;

52.5. sutrikusi pažeistosios srities (galūnės) funkcija;

52.6. lūžio vietoje jaučiamas ar girdimas traškėjimas;

52.7. jeigu lūžis atvirasis - žaizda lūžusio kaulo srityje, kraujavimas, matomi lūžgaliai.

53. Išnirimas, panirimas - sąnarį sudaro sąnariniai kaulų galai, sujungti sąnario kapsule bei raiščias. Veikiant stipriai jėgai sąnario kapsulė ir raiščiai gali išsitempti ir plyšti. Vienas kaulas nuslysta nuo kito kaulo sąnarinio paviršiaus. Tai vadinama išnirimu. Jei kaulas nuo kito kaulo sąnarinio paviršiaus nenuslysta, tai vadinama panirimu.

54. Išnirimas ir panirimas pavojingas nes:

54.1. stiprus skausmas;

54.2. sutrikusi galūnės funkcija.

54.3. išnirimo, panirimo požymiai:

54.4. skausmas;

54.5. deformacija sąnario srityje;

54.6. sutrikusi galūnės funkcija;

54.7. neįprasta galūnės padėtis.

55. Įtarus, jog yra lūžis, išnirimas, panirimas, **draudžiama** bandyti sudėti lūžgalius į vietą, išnirimą tempti!

56. Lūžus kaulams, panirus, išnirus nukentėjęs žmogus turi vykti ar būti vežamas į gydymo įstaigą.

57. Transportuoti nukentėjusįjį galima tik imobilizavus pažeistą sritį! Neimobilizavus dėl stipraus skausmo gali ištikti šokas, lūžusio kaulo galai gali pažeisti kraujagysles, nervus, gyvybiškai svarbius organus, todėl žmogus gali mirti arba likti invalidas.

58. Imobilizacija - tai lūžio, išnirimo, panirimo įtvėrimas tokiu būdu, kad sužalota sritis nejudėtų.

59. Imobilizuojant lūžį įtvėriami abipus lūžio esantys sąnariai.

60. Imobilizuojant sąnarį įtvėriamos abipus esančios kūno dalys.

61. Naudojant standžius, kietus įtvarus, po jais būtina padėti paklotą.

62. Įtvaro negalima dėti ant žaizdos! Jei lūžis atvirasis, prieš imobilizaciją būtina sustabdyti kraujavimą ir sutvarstyti žaizdą. Lūžgalių atgal nekišti!

63. Imobilizacijos priemonės:

63.1. imobilizacijos būna standartinės ir nestandartinės imobilizacijos priemonės (lentos, lazdos, surištos medžių šakelės, kartonas, batai, standžiai susukti laikraščiai ar žurnalai, drabužiai, patalynė ir t.t.). Pasirenkant nestandartinę priemonę, reikia nustatyti, ar ji tinka (forma, dydis, standumas) konkrečiam imobilizacijos atvejui;

64. neturint jokių imobilizacijos priemonių, sužalota kūno dalis pritvirtinama prie sveikosios.

PIRMOJI PAGALBA APALPUS, IŠTIKUS ŠILUMOS ARBA SAULĖS SMŪGIUI IR APSINUODIJUS

65. **Perkaitimo požymiai** atsiranda staiga. Pakilus kūno temperatūrai - dažniausiai kai ji būna didesnė negu +38°C, atsiranda galvos skausmai, mieguistumas, žiovulys, sutrinka pusiausvyra, kalba tampa nerišli. Veidas parausta, padažnėja pulsas (110-160 kartų per min.) ir kvėpavimas (pastarasis būna paviršutinis, įkvepiama daugiau kaip 20 kartų per minutę). Jei kūno temperatūra pakyla dar daugiau (būna didesnė kaip +41°C) ir tokia būklė užsitęsia, žmogus netenka sąmonės ir gali mirti.

66. Pirmoji pagalba:

66.1. Nukentėjusįjį skubiai išnešti į vėsią vietą, vėdinti;

66.2. atlaisvinti drabužius;

66.3. pagirdyti šaltu vandeniu;

66.4. uždėti šaltą kompresą ant galvos;

66.5. pakelti kojas, pamasažuoti pėdas;

66.6. sunkesniais atvejais galima apvynioti paklode, suvilgyta šaltu vandeniu (37 laipsnių, ne lediniu), apipilti vėsiu vandeniu, uždėti ant galvos ledo;

66.7. galima duoti pauostyti amoniaku suvilgytos vatos;

66.8. sunkiais atvejais, kai sutrinka širdies veikla ir kvėpavimas, pradėti daryti dirbtinį kvėpavimą ir netiesioginį širdies masažą.

66.9. Į šaltą vandenį nardinti visą kūną negalima!

67. **Saulės smūgis** - tai sunki liguista organizmo būklė, galvos smegenų pažeidimas, kai saulės spinduliai tiesiogiai veikia neapdengtą galvą ar sprandą. Galvą skauda, spengia ausyse, pykina, žmogus vemia, suglemba, netenka sąmonės ir gali mirti.

68. Pirmoji pagalba:

68.1. skubiai neškite nukentėjusįjį į pavėsį;

68.2. ant galvos dėkite šaltą kompresą (suderintą vandenį rankšluostį);

68.3. vėdinkite (vėduokle ar ventiliatoriumi);

68.4. skubiai vežkite į gydymo įstaigą;

68.5. dažnai perkaitimas ir saulės smūgis ištinka kartu. Tokiais atvejais šaldykite nukentėjusiojo galvą ir teikite tokią pirmąją pagalbą kaip perkaitus.

PIRMOJI PAGALBA PATEKUS SVETIMKŪNIAMS (RAKŠTIMS)

69. Svetimkūniai - daiktas, sužalojęs žmogų, lieka organizmo audiniuose ar gyvybiškai svarbiuose organuose arba patenka į natūralias kūno angas.

70. Svetimkūnis dirgina, sukelia skausmą.

71. Pažeidimo metu į audinius patenka infekcija.

72. Gali pažeisti, pažeidžia audinio, organo vientisumą, funkciją.

73. Kai kada, sutrikus gyvybiškai svarbaus organo funkcijai, nukentėjusysis gali mirti arba likti invalidas.

74. Pirmoji pagalba:

74.1. svetimkūnį iš žaizdos ir natūralių kūno angų gali pašalinti tik patyręs medikas, turintis tinkamų instrumentų;

74.2. svetimkūnį draudžiama šalinti nelaimingo įvykio vietoje, nes galima labiau sužaloti audinius ir organus, nukentėjusysis gali nukraujuoti, svetimkūnio dalis gali likti žaizdoje, gali ištikti šokas.

75. Svetimkūnis akyje - niežti, ašaroja, parausta, dirgina stipri šviesa, sutrinka rega.

76. Svetimkūnis tarp akies obuolio ir vokų:

- 76.1. uždenkite abi akis steriliu tvarsčiu, sutvarstykite;
- 76.2. malšinkite skausmą. Vykite, vežkite nukentėjusį į gydymo įstaigą;
- 76.3. plauti tekančiu vandeniu galima tik tais atvejais, kai akis pridulkėjo, į ją pateko smėlio, žemių.
- 76.4. Negalima plauti, jei pateko stiklo, metalo dulkių, smulkių drožlių, jei nežinote ko pateko.
- 77. Svetimkūnis, įstrigęs, įsmigęs akies obuolyje, aplinkiniuose audiniuose:
 - 77.1. nukentėjusįjį nuraminkite;
 - 77.2. paguldykite ant nugaros;
 - 77.3. malšinkite skausmą;
 - 77.4. abi akis uždenkite apsauginiu tvarsčiu. Akį su įstrigusiu svetimkūniu uždenkite taip, kad tvarstis svetimkūnio nespautų. Tam tinka parankinės priemonės, pvz., popierinis puodelis, gėrimo skardinė;
 - 77.5. skubiai kvieskite greitąją medicinos pagalbą, vežkite į gydymo įstaigą;
 - 77.6. nepalikite nukentėjusiojo be priežiūros.
- 78. Svetimkūniai, įstrigę kūne (peilis, šakutė, metalinis strypas, lazda, medžio šaka ir t.t.):
 - 78.1. nukentėjusįjį nuraminkite;
 - 78.2. leiskite būti tokioje padėtyje, kuri jam patogiausia;
 - 78.3. malšinkite skausmą;
 - 78.4. uždėkite apsauginį tvarstį. Jis svetimkūnio turi nespauti, nestumti, sutvarsčius svetimkūnis žaizdoje neturi judėti (aplink svetimkūnį dedami sterilūs tvarsčiai ar audinio ritinėliai taip, kad uždengtų visą svetimkūnį, ir sutvarstoma);
 - 78.5. skubiai kvieskite greitąją medicinos pagalbą, vežkite į gydymo įstaigą;
 - 78.6. nepalikite nukentėjusiojo be priežiūros.
- 79. Svetimkūniai natūraliose kūno angose (ausies landoje, nosyje, praryti ir kt.):
 - 79.1. nuraminkite ir skubiai vykite į gydymo įstaigą;
 - 79.2. nepalikite be priežiūros.

IŠLAISVINIMAS NUO ELEKTROS SROVĖS

80. Prisilietus prie įtampą turinčių srovinių dalių daugeliu atveju prasideda savaiminis mėšlungiškas raumenų susitraukimas. Dėl to pirštai, jei nukentėjęs asmuo laiko laidą rankose, gali taip stipriai suspausti laidą, kad bus neįmanoma išlaisvinti jo iš rankų. Jei nukentėjęs asmuo tebeliečia srovines dalis, tai pirmiausia reikia skubiai išlaisvinti jį nuo elektros srovės. Reikia atsiminti, kad liesti srovės veikiamą žmogų, nenaudojant reikiamų atsargumo priemonių, yra pavojinga gyvybei. Jis turi nedelsdamas išjungti tą įrenginio dalį, kurią liečia nukentėjęs asmuo.

81. Jei nukentėjęs asmuo yra aukštai, įrenginį išjungus ir išlaisvinus nukentėjusįjį nuo elektros srovės, jis gali nukristi, tokiu atveju reikia imtis priemonių, užtikrinančių, kad nukentėjęs asmuo saugiai kristų.

82. Išjungiant įrenginį, kartu gali būti išjungtas ir elektros apšvietimas, todėl reikia užtikrinti apšvietimą iš kitų šaltinių.

83. Jeigu įrenginio visai išjungti negalima, reikia imtis priemonių atskirti nukentėjusįjį nuo srovinių dalių, kurias jis liečia.

84. Pirmosios pagalbos nukentėjusiam nuo elektros srovės priemonės:

84.1. nutraukite žalingą elektros poveikį: išjunkite elektros srovę jungikliu elektros skydinėje, nustumkite nukentėjusįjį nuo elektros srovės šaltinio srovei nelaidžiu daiktu (pvz., sausa lazda);

84.2. pagalbą teikite atsižvelgdami į sužalojimo pobūdį (sutvarstykite žaizdą, nudegimą, gaivinkite);

84.3. kvieskite greitąją medicinos pagalbą, vežkite į gydymo įstaigą.

85. Nukentėjusiojo pernešimas ir pervežimas:

85.1. pakeliant, pernešant ir pervežant nukentėjusįjį, nereikia jo trikdyti ir sukelti skausmo. Reikia jį saugoti nuo kratymo, negalima laikyti jo nepatogioje arba pavojingoje padėtyje, pernešti neštuvais. Imti ir dėti ant neštuvų reikia iš sveikos pusės. Lūžimo atveju prilaikyti lūžimo vietą;

85.2. pervežant sunkiai nukentėjusįjį, geriausia paguldyti jį ant neštuvų paklojus po jais ką nors minkšto. Vežti atsargiai, nekratant;

85.3. dirbtinis kvėpavimas daromas tik tuo atveju, jei nukentėjusysis nekvėpuoja arba kvėpuoja netaisyklingai, o taip pat, jei kvėpavimas palaipsniui blogėja.

86. Prieš pradėdant daryti dirbtinį kvėpavimą, reikia:

86.1. greitai, nesugaištant nė sekundės, išlaisvinti nukentėjusiojo kvėpavimą varžančius drabužius;

86.2. pašalinti iš nukentėjusiojo burnos pašalinius daiktus;

86.3. jei burna stipriai sučiaupta, reikia ją atverti.

87. Atliekant dirbtinį kvėpavimą, nukentėjusįjį paguldyti ant nugaros, stebėti, kad liežuvis „neužkristų“ ir neuždengtų kvėpavimo takų.

88. Gerkloms atidaryti, nukentėjusiojo galvą reikia atlošti atgal, padėjus vieną ranką po pakaušiu, o antrąją spausti nukentėjusiojo kaktą tol, kol smakras atsidurs vienoje linijoje su kaklu. Dirbtinio kvėpavimo vamzdelį nukreipti į kvėpavimo gerklę, nykščiais užspausti nukentėjusiojo nosį. Tuoj pat po to teikiantysis pagalbą keletą kartų stipriai iškvėpia į vamzdelį. Būtina stebėti, kad įpučiamas oras patektų į nukentėjusiojo plaučius, o ne į pilvą - tai galima stebėti iš to, jog neišsipučia krūtinės ląsta, o išsipučia pilvas. Jei oras patenka į pilvą, reikia paspaudus viršutinę pilvo dalį po diafragma, išleisti orą ir kvėpavimo vamzdelį įstatyti į reikiamą padėtį.

89. Jei nėra kvėpavimo įtaiso, teikiantysis pagalbą savo burną glaudžiai prispaudžia prie nukentėjusiojo veido, kad apimtų visą nukentėjusiojo burną. Tai galima daryti per marlę, servetėlę, nosinę ir pan.

90. Esant neefektyviam širdies darbui (neapčiuopiamas pulsas), kartu su dirbtiniu kvėpavimu atliekamas išorinis širdies masažas.

NUKENTĖJUSIO PERNEŠIMAS IR PERVEŽIMAS

91. Pernešant ir pervežant nukentėjusįjį, nereikia jo trikdyti ir sukelti skausmo. Negalima laikyti jo nepatogioje arba pavojingoje padėtyje, pernešti neštuvais. Imti ir dėti ant neštuvų reikia iš sveikos pusės. Lūžimo atveju prilaikyti lūžimo vietą.

92. Nelaimingų atsitikimų atvejais būtina ne tik skubiai suteikti pirmąją pagalbą, bet teisingai bei greitai nukentėjusį atvežti į gydymo įstaigą.

93. Nesilaikant pernešimo ir pervežimo taisyklių, nukentėjusiajam galima padaryti nepataisomos žalos.

94. Keliant, pernešant ir pervežant nukentėjusįjį reikia sudaryti jam patogią padėtį ir nekratyti jo:

94.1. nešant ant rankų, teikiantieji pagalbą turi eiti koją kojom;

94.2. pakelti ir paguldyti reikia sutartinai, geriausiai skaičiuojant;

94.3. nukentėjusį asmenį reikia imti iš sveikos pusės, teikiantieji pagalbą turi klūpėti ant vieno ir to paties kelio ir taip pakišti rankas po galva, nugara, kojom, ir užpakaliu, kad pirštai pasirodytų iš kito šono;

94.5. jei įmanoma, nukentėjusiojo nereikia nešti prie neštuvų, o tebeklūpant jį kilstelėti ir kam nors pakišti po juo neštuvus.

95. Pakenkus stuburą, nukentėjusį dedant ant neštuvų, prieš tai reikia ant jų uždėti lentą ir drabužius užkloti ant lentos.

96. Neradus lentos, nukentėjęs žmogus į neštuvus guldomas ant pilvo.

97. Lūžus apatiniam žandikauliui ir jei nukentėjęs asmuo dūsta, jį reikia guldyti kniūbsčią.

98. Pilvo traumos atveju nukentėjusįjį reikia guldyti ant nugaros, sulenkti kojas per kelio sąnarius, o į pakinklius įdėti iš rūbų padarytus gniužulus.

99. Krūtinės ląstos traumų atvejais nukentėjusį asmenį reikia nešti pusiau sėdimoje padėtyje, pakišus po nugara rūbus.

100. Lygia vieta nukentėjusįjį reikia nešti kojomis į priekį, o kylant į kalną arba lipant laiptais – galva į priekį.

101. Kad kylant aukštn neštuvai būtų horizontalioje padėtyje, žemiau esantys asmenys neštuvus turi pakelti aukštn.

102. Pernešimo metu reikia stebėti nukentėjusiojo padėtį, pataisyti pagalvę, padėtus po juo drabužius, numalšinti troškulį (išskyrus pilvo traumų atvejus), apsaugoti nuo darganos ir šalčio.

103. Nukelti nuo neštuvų reikia taip pat kaip ir pakeliant, kaip buvo dedamas ant neštuvų.

104. Kai nešti reikia toli, nešėjai neštuvus nešti turi ant pririštų prie rankenos diržų, permestų per kaklą.

105. Pervežant sunkiai nukentėjusįjį, geriausiai jį paguldyti (neperkeliant) į mašiną ant tų pačių neštuvų, paklojus po jais ką nors minkšto. Nukentėjusįjį reikia vežti atsargiai, nekratant.
